

LÄRARHANDLEDNING

KUNSKAPEN FRUKT

BACKA TEATER

LINDHOLMEN HISINGEN | WWW.BACKATEATER.SE | 031 700 0000

I SAMARBETE MED BORÅS STADSTEATER
Göteborgs Stadsteater

HEJ

Jag var sjutton år första gången gynekologen tog fram spegeln och sa att jag skulle titta. Högröd i ansiktet och med bultande hjärta gjorde jag som hon sa. Så det här var min vulva? Skulle den se ut så här? Och vad skall jag göra med den?

Ungefär samtidigt som jag med en klump i magen försökte förstå vad det var jag sett i spegeln fanns det på andra sidan jordklotet en kvinna vid namn Helen O'Connell. O'Connell var en ung läkarstudent inom urologi med en stark känsla av att bilden av klitoris inte riktigt överrensstämde med verkligheten. Det här utspelar sig i slutet av 1990-talet. För sjutton år sen. Först då får vetenskapsvärlden reda på att klitorisollonet, den lilla kullen, bara är toppen av ett isberg.

Saker förändras. Idag kan vi en varm julidag sätta på P1 och lyssna på ett personligt, varmt och roligt program om PMS. Mens är numera rött och inte kliniskt blått. Myten om mödomshinnan är spräckt. Den kvinnliga orgasmen ses som en självklarhet. Och alla vet hur en vulva ser ut. Eller?

I det här lärarmaterialet kan du läsa om hur du kan samtala om föreställningen i grupp. Du får en enkel genomgång av vulvans beståndsdelar och avslutningsvis ytterligare ingångar till vulvan och konsten.

Med varma hälsningar

Erika Isaksson, informatör
erika.isaksson@stadsteatern.goteborg.se

ATT PRATA OM EN SCENKONSTUPPLEVELSE

Var skall du börja och hur kan du föra samtalet om en konstupplevelse vidare? Syftet med att prata om en scenkonstupplevelse efteråt kan vara att ge var och en av individerna i klassen möjlighet till en djupare förståelse för just sin individuella tolkning.

Konst kan vara drabbande, härlig, svår eller ointressant. Men en av de främsta egenskaperna hos ett konstverk är just att oavsett vad du tycker om det så är det en reflektionsyta där du speglar dig själv – verket i sig fungerar som ett bollplank för dina egna värderingar. Som lärare behöver en inte vara expert på en scenkonstföreställnings innehåll, tematik eller problemställningar. Du som lärare är också en åskådare och har precis som dina elever din egen upplevelse av det ni ser ihop.

Att kunna prata om upplevelsen inom ett tydligt ramverk skapar en djupare analys av det en upplevt. Då ges möjligheten till att lyssna på andras individuella tolkningar utan att för den sakens skull hamna i polemik om vem som har tolkningsföreträde i värderingen av konstverket. Att i grupp kunna diskutera upplevelsen och lyssna på andra stärker oss som individer och vi lär oss även att avkoda andra delar av samhället.

Konst har alltid en mottagare och en avsändare. Konst är subjektiv och i en scenkonstföreställning så består allt du ser av val. Det finns en anledning till att rummet ser ut som det gör. Att ljuset har just den nyansen. Kläderna ser ut på ett visst sätt. Och ljudet är precis exakt så som det är.

Det finns en uppsjö av olika former av samtalsmodeller som går att presentera. Vi väljer att utgå från en klassisk konstanalysmodell som utvecklats av Riksteatern i ”En väv av tecken” samt ”Att prata scenkonst - en enkel metod för klassrummet” av Anna Berg för Regionteater Väst.

Om en utgår från föreställningens form, hur det ser ut och vilka val som har gjorts, samt undviker så långt som möjligt att hamna i värderingar så kommer en också djupare in i förståelsen för upplevelsen.

När en börjar samtalet så är det viktigt att klarlägga att det inte finns något rätt eller fel i hur en tolkar. Det är också viktigt att sätta upp regler för samtalet, presentera hur det skall gå till. Börja inte i värderingar som bra, dåligt, svårt, jobbigt utan börja med konkreta saker och gå sedan över till att tolka dessa. Allt går att analysera eftersom allt är val. Utgå från dig själv och din upplevelse.

TOLKA

Anna Berg delar konstverkets reflektionsyta i följande trappa:

Känsla

Association

Tolkning

Kunskap

Åsikt

Känsla i det här fallet är oftast ytterst privat och något som kan såväl vara svårt att sätta ord på och något man vill behålla för sig själv.

Associationer är i mötet med en konstupplevelse subjektiva och bygger på individens egna erfarenheter. Att utgå ifrån de enskilda associationerna skapar i ett gemensamt samtal enskilda öar och är svårt att utgå ifrån.

Åsikter däremot låser samtalet. Den enskilda individens åsikt om upplevelsen är dess åsikt och inget som egentligen går att gå vidare med eller ger något till någon annan. Om individ 1 tyckte verket var bra och individ 2 tyckte det var dåligt så hamnar samtalet i vem som har tolkningsförtråde och inte i en tolkning av verket.

Kunskap är något som kan vara intressant i mötet med ett konstverk men även fungera som en låsning. Den som vet mest, har flest universitetspoäng, kan flest ord har plötsligt företräde i analysen. Tolkningsföreträdet hamnar då hos den personen.

Tolka! Men hur gör man då?

PRINCIPER:

1. Vänta med värderingar.
2. Alla val i konstverket är medvetna val
3. Utgå från dig själv.

Lista beståndsdelar/tecken (gör detta gemensamt och kom ihåg, inga värderingar eller tolkningar):

Tecken är konkreta saker du ser. Ingenting är för enkelt. Ett fält med färg. En stol. Ett bord. Ingenting skall i detta skede tolkas. En sax är en sax. En färg är en färg. En katt är en katt. Ett ord är ett ord.

Skapandet av listan bör ta sin tid. Ju fler tecken ni samlar desto mer har ni att plocka ifrån när ni analyserar.

Tänk utifrån de olika funktionerna på teatern:

Ljus

Ljud

Scenografi

Kostym

Mask (smink)

Manus/text

Skådespelare

När började föreställningen?

När slutade föreställningen?

Beskriv så sakligt och detaljerat som möjligt händelseförloppet/upplevelsen.

Tolka så många detaljer som möjligt.

DÄREFTER: sök symboler, teman och syften - Varför!

Hur används tiden i föreställningen?

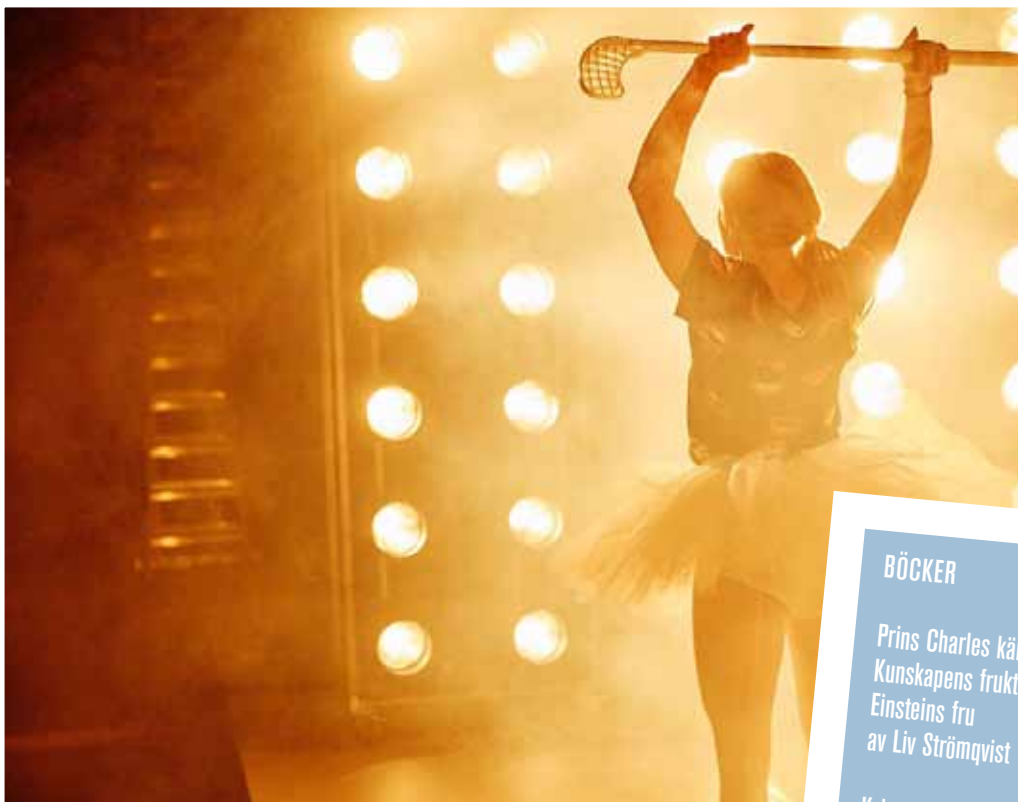
Hur används publiken? Vem är du i relation till det som sker?

LÄS MER

www.annaberg.org

Prata scenkonst:
<http://www.regionteatervast.se/pratascenkonst/index.html#/12/>

Att öppna nya världar:
<http://skolscenen.riksteatern.se/files/2011/09/Attoppnanyavarldar.pdf>

LIV STRÖMQVIST

Liv Strömquist är en av Sveriges mest hyllade serietecknare. Hon har även hörts i bl.a. P3 och podcastarna Lilla Drevet och En varg söker sin pod. I höst spelar hon in en TV-serie tillsammans med Horace Engdahl.

Hennes intelligenta humor rör sig kring ämnena politisk aktivism, främst i feministiska frågor och skildrar skoningslöst hur historieskrivningen selektivt har valt att hylla vita män och skambelagt vad som ansetts kvinnligt.

Kunskapens Frukt kom ut i september 2014 och är Liv Strömquists sjätte seriebok sedan debuten 2005. Den har temat "det kvinnliga könsorganet". Boken innehåller serien Blood Mountain, som låg till grund för hennes Sommar i P1 om mens 2013.

BÖCKER

Prins Charles känsla //
Kunskapens frukt //
Einsteins fru
av Liv Strömquist

Kvinnor ritade bara serier om mens
antologi av flera olika
kvinnliga serietecknare under temat
mens

Ja, jag har mens, hurså?
Clara Henry

Hur man botar en feminist
av Nanna Johansson

Det kunde varit jag
av Sara Olausson

Det kallas manshat: en bok om
feminism
av Carin Holmberg

Under det rosa täcket
Nina Björk

Bad feminist
av Roxane Gay

Män förklarar saker för mig
Rebecca Solnit

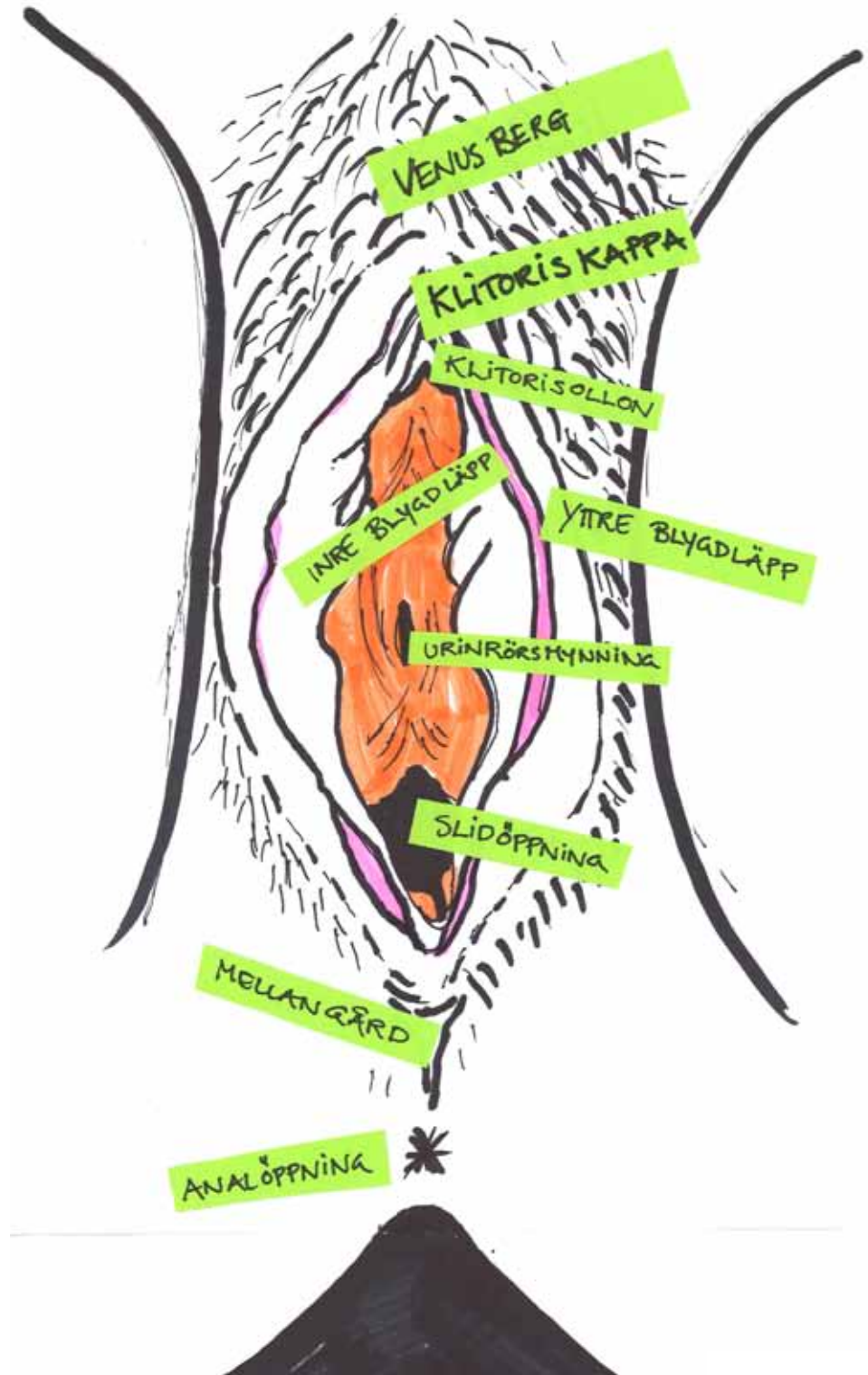

illustration: Erika Isakson

Venusberget

Venusberget täcker blygdbenet och sitter nedanför magen, ovanför de yttre blygdläpparna. I venusberget finns till största del fettvävnad, men också en massa nervändar.

Yttre blygdläppar

De två yttre blygdläpparna börjar från venusbergets undersida och följer på varsin sida klitoris, de inre blygdläpparna och slidöppningen, för att sen gå ihop igen ner mot mellangården. De består av fett och svällkroppsvävnad, men innehåller också svettkörtlar, talgkörtlar och nervändar. Oftast växer det också hår på utsidan av dem. De yttre blygdläpparna är ofta lite rynkiga, och det är ofta skillnad i storlek mellan den vänstra och högra blygdläppen.

Inre blygdläppar

De två inre blygdläpparna sitter innanför de yttre. På dem växer inget hår och de ser rynkiga ut. Inne i dem finns svällkroppsvävnad, små blodkärl, och nervändar. På och runt blygdläpparna finns också talgkörtlar och svettkörtlar som gör att allting funkar som det ska. Till exempel smörjer talgen från talgkörtlarna blygdläpparnas ytor. Blygdläpparna ligger mot varandra och skyddar slidan och urinröret mot bakterier och smuts.

Storleken på de inre blygdläpparna varierar ofta och nästan ingen har två likadana. Vid sexuell upphetsning blir de ofta mörkare då de fylls med blod. De inre blygdläpparna möts fram till vid klitoris och bildar klitorishuvan.

Klitoris – Huva, ollon, skaft, skänklar

Klitoris är en del av könsorganet som kan ge sexuell njutning. Klitoris är fylld med nerver och består av svällkroppsvävnad och blodkärl. Det går att dela in klitoris i olika delar. Det du kan se utifrån är klitoris ollon och huva, även kallad förhud, kappa eller kåpa. Huvan kan täcka hela eller delar av klitoris ollon. I ollonet finns över sex tusen nervändar som kan ge njutning. Men klitoris ollon är bara en liten del av klitoris. Bakom ollonet går klitoris skaft in i kroppen och förgrenar sig i två skänklar som löper på var sin sida av urinröret och slidöppningen. Med andra ord - största delen av klitoris sitter inne i kroppen.

Slidöppningen

Slidöppningen kallas ibland också för slidmyrningen. Den finns mellan de inre blygdläpparna och lite nedanför urinrörets mynning, och omges av en tøjbar slemhinna. Ur slidöppningen kommer det flytningar. De gör slemhinnan i slidan ren, fuktig och smidig.

På varsin sida om slidöppningen mynnar gångar från Bartolinis körtlar. När du blir kåt produceras där en genomskinlig vätska som kallas lubrikation. Lubrikationen håller slemhinnan fuktig och smörjer lite extra om man blir sexuellt upphetsad. Den funkar som ett naturligt glidmedel.

Runt omkring urinrörsmyrningen och slidöppningen ligger bäckenbottenmuskulatur och svällkroppsvävnad. Svällkropparna och alla nervändar som ligger där gör området extra känsligt för beröring.

Urinrörsmynningen

Urinrörsmynningen är själv öppningen av urinröret och sitter strax ovanför slidöppningen.

Analöppningen

Analöppningen, ändtarmsöppningen eller anus är inte en del av könet, men ligger nära och hör ihop med muskler och nerver som finns där. Analöppningen är slutet på ändtarmen och är ett område som är känsligt för beröring på grund av alla nervändar som samlas där. I ändtarmen finns en slemhinna.

Mellangården

Mellangården är området mellan analöppningen och slidöppningen. Där samlas många nervändar och gör huden känslig. Innanför mellangårdens hud finns svällkroppar och muskler som hör ihop med underlivet.

KÄLLA: <http://www.umo.se>

MÖDOMSHINNAN - EN MYT!

Att tjejer skulle ha en mödomshinna är en myt som uppkommit för att kontrollera kvinnors sexualitet.

Det finns ingen hinna över slidöppningen eller något annat för den delen som kan gå sönder vid samlag.

Ett samlag skall inte göra ont. Inte ens det första. Ta det lugnt och se till att du är redo både psykiskt och fysiskt. Skulle det ändå göra ont - besök din ungdomsmottagning och få det undersökt.

<http://www.ur.se/Produkter/161351-Myten-om-modomshinnan>

LÄS MER

www.umo.se

www.rfsu.se

www.rfsl.se

ARTIKLAR

Ottar - Klitoris - The story

<http://www.ottar.se/artiklar/klitoris-story>

BÖCKER

Unga tjejers bok om sex & kärlek
av Katerina Janouch

Bild: Sveriges Radio

KONSTEN OCH VULVAN

Kunskapens Frukt tar med dig på en resa genom historien där vulvan står i centrum. En historia som kantats av könsstympning, förnekelse, skambeläggning och smutskastning. Men hur ser det ut idag?

I januari 2014 blossade ett "konstkrig" upp i den svenska debatten. Nyköpings kommun hade anlitat konstnären Carolina Falkholt att skapa en väggmålning inne i deras nybyggda högstadieskolan.

Falkholt skapade verket "ÖVERMÅLNING".
En klassisk "Grafitta".

Carolina Falkholt började verket med att skriva det hon ansåg vara typiskt högstadietoalettklotter: Fitta, Hora osv. Över detta målar hon sen sin grafitta.

Innan skolan hann öppna kontaktades Falkholt av kommunen som bad henne att måla om väggen med en mer subtil målning. Något som konstnären vägrade. Även rektorn för skolan ville ha kvar målningen, då han ansåg att konst inte kan målas över. Verket blev i stället övertäckt med en trävägg.

ÖVERMÅLNING

En oskriven regel för många grafittimålare är att man inte målar över någon som är bättre än en själv.

Bråket fortsätter under våren 2014 och i juni når det riksdagsnivå. Följande uttalande hörs från Margareta Larsson från SD

– Med tanka på den översexualisering som råder och att sexvanor är något som det görs politik av så anser jag personligen att man rätterligen bör sitta i fängelse för sexuellt ofredande av minderåriga om konstnärer målar vaginor på väggarna på skolan.

Källa Aftonbladet , 2014-06-18

DISKUSSIONSFRÅGOR:

Varför blev det en så stor debatt kring *Övermålat*?
Skulle det vara skillnad om *Övermålat* hade funnits på en annan offentlig plats som inte är en högstadieskola?
Är platsen viktig för ett konstverk?

Läs igenom uttalandet från Margareta Larsson.
Bör konstnärer ha konstnärlig frihet?
Skall staten kunna bestraffa eller förbjuda konsverk?
Hur skulle ett sådant samhälle se ut?

Ett år efter att debatten blossat upp så avtäckts tillslut konstverket på initiativ från elever, lärare och rektor. I Sverige är det fortfarande förbjudet att kasta konstnärer i fängelse om de inte bryter mot lagen. Sverige har även åtagit sig att vara en fristad för konstnärer som inte kan verka i sina hemländer utan att riskera livet och friheten. Det är än så länge inte förbjudet att rita, måla eller skulptera vulvor.

LÄS MER:

KONSTEN OCH DEMOKRATIN.
DEMOKRATIN OCH KONSTEN
Nina Bondesson om konstens
nödvändighet.
<https://artadopteers.wordpress.com/2014/10/12/konsten-och-demokratin-demokratin-och-konsten/>

GRAFITTAN och MORALPANIKEN
Skolministeriet
<http://www.ur.se/Produkter/183236-Skolministeriet-Grafittan-och-moralpaniken>

KONSTEN OCH KUKEN

I centrala Göteborg, vid Götaplatsen står Poseidon. Statyn är skapad av Carl Milles och avtäcktes 1931.

Myten kring statyn Poseidon säger att borgarkvinnorna i staden blev så upprörda över hans till en början framträdande könsorgan att det tvingade Milles att minska på storleken.

Som hämnd placerade således Milles en fisk som i vinkeln från Konserthusets trappa mer liknar en gigantisk penis som får utlösning.

DISKUSSIONSFRÅGOR:

Är det manliga könsorganet avbildat i offentliga miljöer mer accepterat än det kvinnliga? Om så, varför?

Är det mer försvarbart om statyn i fråga är skapad för 100 år sen än om det är ett samtida konstverk?